

AZ IPARMŰVÉS ZET KÖNYVE.*

z iparművészet könyvének második kötete fekszik előttünk. Nem foglalkozunk most a munka céljának, irányának ismertetésével, nincs szükség reá, hogy kiemeljük feladatának fontosságát. Nem szorult ilyféle védőbeszédre; azokat is, akik szükségét eddig nem érezték, meggyőzhette az első kötet, mily hézagot van hivatva pótolni korunkban oly munka, mely attól a törekvéstől van áthatva, hogy a köznapi életbe, az egyszerű polgári otthonba, a mindennapi használat tárgyaiba visszavigye a művészi tartalmat, melyet onnan a gyári ipar már-már kiűzött.

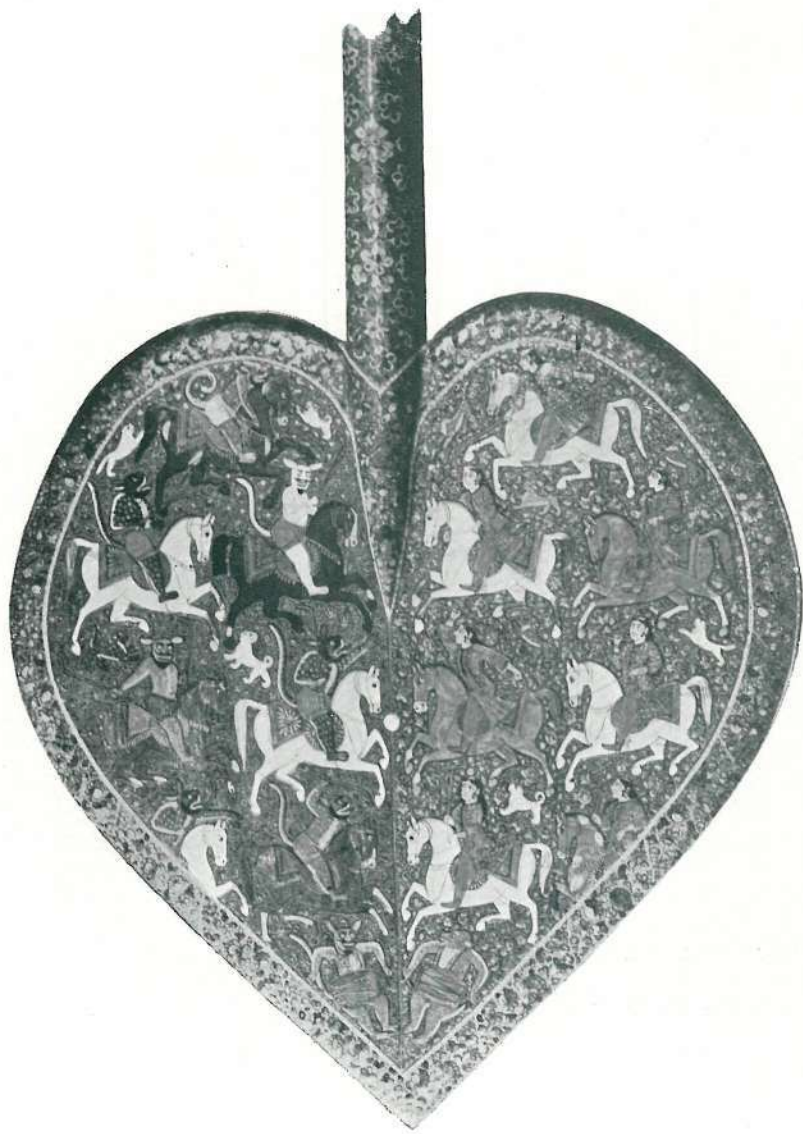
Ráth György előkelő ízlése, hosszú munkás életének tapasztalatai szolgálnak biztosítékkal a feladat helyes megoldására. Valóban nem is lehetett volna arra alkalmasabb eszközt találni e könyvnél. Egyaránt használhatja, élvezheti azt a szakember s a műkedvelő; a kis monografiákat, melyek a könyvet alkotják, egytől-egyig szakemberek irták. Szakemberek, de ezek nem elvont, csak avatottaktól felfogható nyelven szólalnak meg, hanem könnyen érthető, élvezetes, vonzó formában; azért mégis teljes képet nyújtanak, mert egyikök sem mulasztotta el, hogy szakmája összes kútfőiből merítsen. Elég egyébként egy futólagos pillantást vetni az értekezéseket kísérő illusztrációkra, gondos bibliografiai jegyzetekre, hogy erről meggyőződjünk.

* Az Iparművészet Könyve. a Magyar Iparművészeti Társulat megbízásából szerkeszti Ráth György elnök. Második kötet, 527 szöveggel és 86 műmelléklettel. Budapest, az Athenaeum kiadása, 1905. Ára díszkötésben 16 korona; a társulat tagjai 11 korona kedvezményes áron kaphatják. Bérmentesítés és csomagolás 90 fillér.

Ezúttal a glyptikával ismerkedünk meg első sorban, a kis plasztikának ez ősrégi, ma már élettelen hajtásával. A párisi Salonról hirt adó tudósításokban évről évre keserű kifakadásokat olvasunk, hogy a közönség mily érzéketlenül megy el „e kis remekművek“ előtt; vajjon a közönség-e ebben a hibás, nem inkább a szerzőnek (dr. Ráth István) kell-e igazat adnunk, hogy e csillogó drága játékszerekből hiányzik az élő művészet lüktető ereje? Ha a nagyközönség szélesebb köreinek elismerésére nem is számíthatnak a letűnt idők e jellemző kis plasztikai alkotásai, teljes joggal hívják ki a modern kis plasztikusok s a régészek figyelmét. Ezek bizonyára örömmel látják a szerző által a glyptika stiláris és technikai fejlődésének feltüntetéseére kiszemelt emlékek közt Ráth György híres gyűjteményének kiváló darabjait, melyek e könyv hasábjain látnak először napvilágot.

A következő lapokat Diner-Dénes József foglalta le magának; érdekes, tanulságos művet írt az elefántcsontfaragásról, melynek első alkotásai egyszersmind első megnyilatkozásai az ember művészi teremtő erejének. Még jóformán ki sem bontakozott az állati élet vadságából s alig tanult meg célszerűbb formát adni első fegyverének, az ösztönszerűleg fölragadott kőnek, midőn az első szobrocskát megalkotta s bámulatos biztossággal karcolta a csont sima felületébe a neki ismerős állatok éles megfigyelésről tanuskodó képét. A művészettörténet szempontjából óriási fontosságúak e leletek; a művészet keletkezéséről, a művészeti fejlődés egymásutánjáról alkotott eddigi nézeteket döntötte halomra fölfedezésük. Diner figyelmét az elefántcsontfaragás multjának egy másik, nem kevésbé érdekes fejezete kötötte le főleg.

A népvándorlaskori művészetben a római és barbár hatások egymást keresztező utain Ariadne fonala gyanánt tekinti az elefántcsontfaragást. E fonalon vezet bennünket át a szerző a korszak művé-

EVEZŐ. (KASHMIR LAKKMŰ).

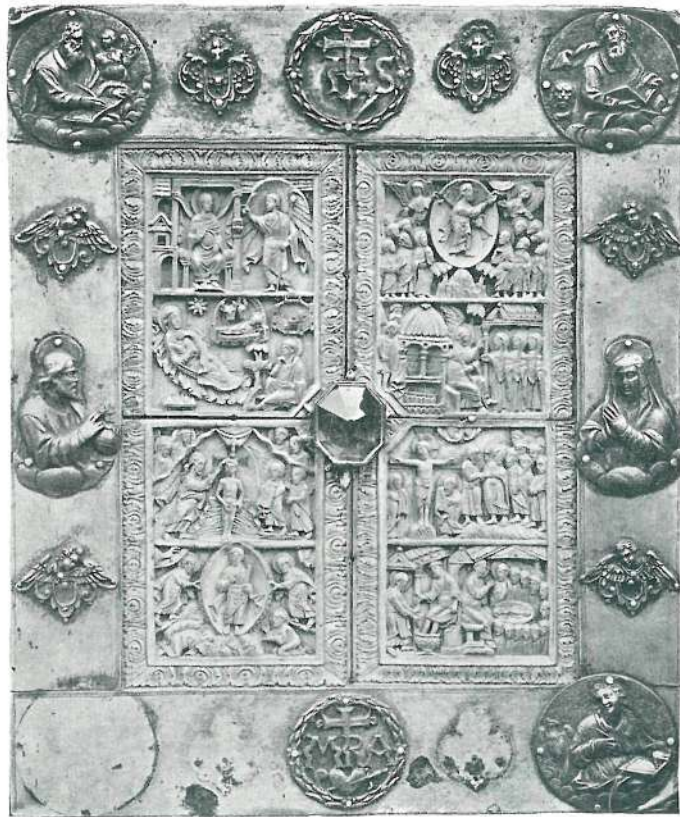
IPARMŰVÉSZETI MŰZEUM.

SZUDH PALACK.

DOBOZ.
HINDU LAKKMŰ. (KARNULI.)
HOPP FERENC GYŰJTEMÉNYÉBŐL.

FARAGOTT
ELEFÁNTCSONTTÁBLA.
ZÁGRÁBI DÓM.

MIHÁLY ARKANGYAL. BIZÁNCI MUNKA
JUSTINIANUS IDEJÉBŐL.
LONDONI BRITISH MÚZEUM.

LIPSANOTHEKA
MELLŐ OLDALA.
A BRESCIAI MUSEO
QUIRINIANÓBAN.

Elefántcsontfaragás.

Ráth Gy. „Az Iparművészet Könyve” c. munkájából.

ELEFÁNTCSONT-
SERLEG.

LÜCKE MŰVE.

ELEFÁNTCSONT-
KANCSÓ.

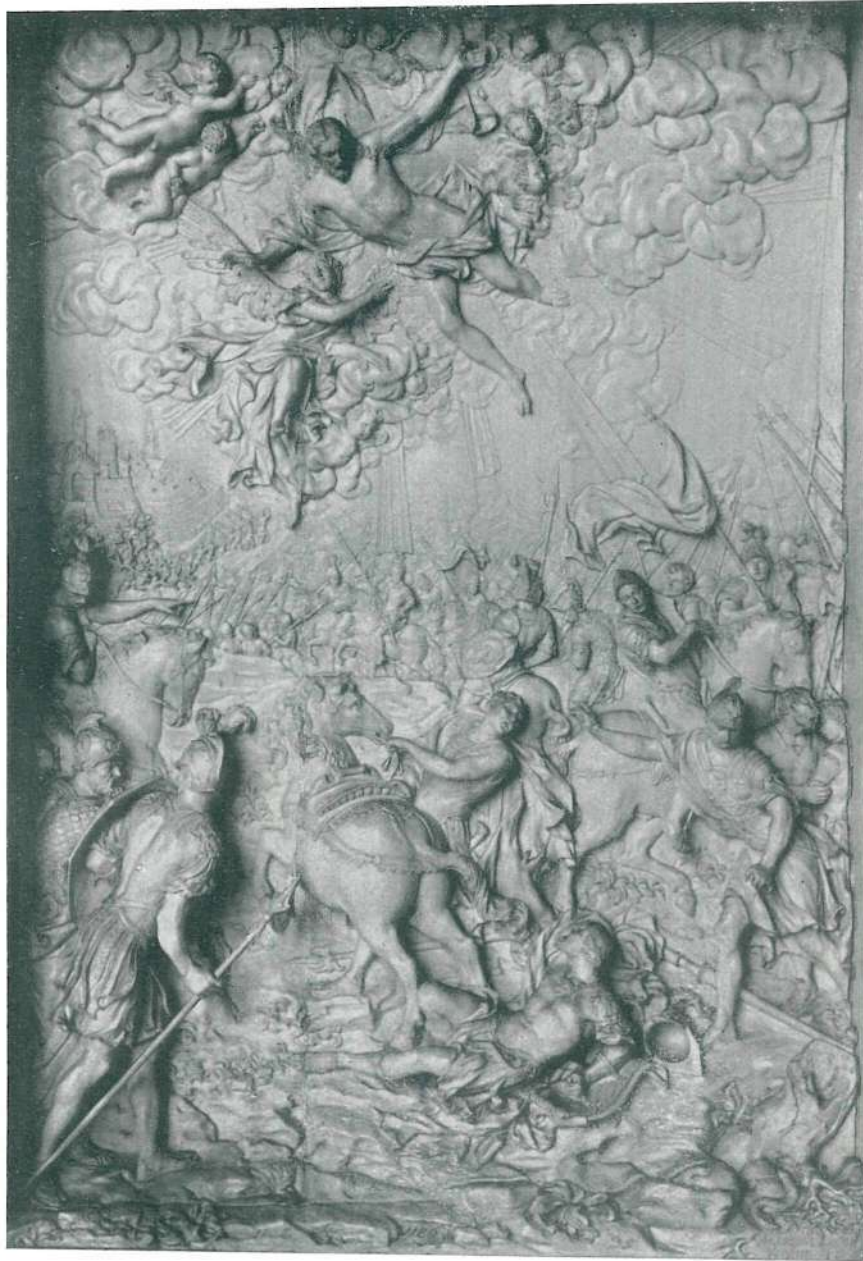
STEINHARDT
MODORÁBAN.

MAGYAR NEMZETI MŰZEUM.

ELEFÁNTCSONT-
VARRŐSZEKRENY.
GR. ANDRÁSSY DÉNES
GYŰJTEMÉNYE
KRASZNAHORKÁN.

Ráth Gy. „Az Iparművészet Könyve“ c. munkájából.

ANTONIO LEONI
PÁL FORDULÁSA.

DOMBORMŰ
A MÜNCHENI NEMZETI MÚZEUMBAN.

Elefántesontfaragás.

Ráth Gy. „Az Iparművészet Könyve” c. munkájából.

VEIT STOSS
MÁRIA HALÁLA.

A KRAKÓI TEMPLOM FŐOLTÁRÁNAK
KÖZÉPSŐ RÉSE.

Fafaragás.

Ráth Gy. „Az Iparművészet Könyve” c. munkájából.

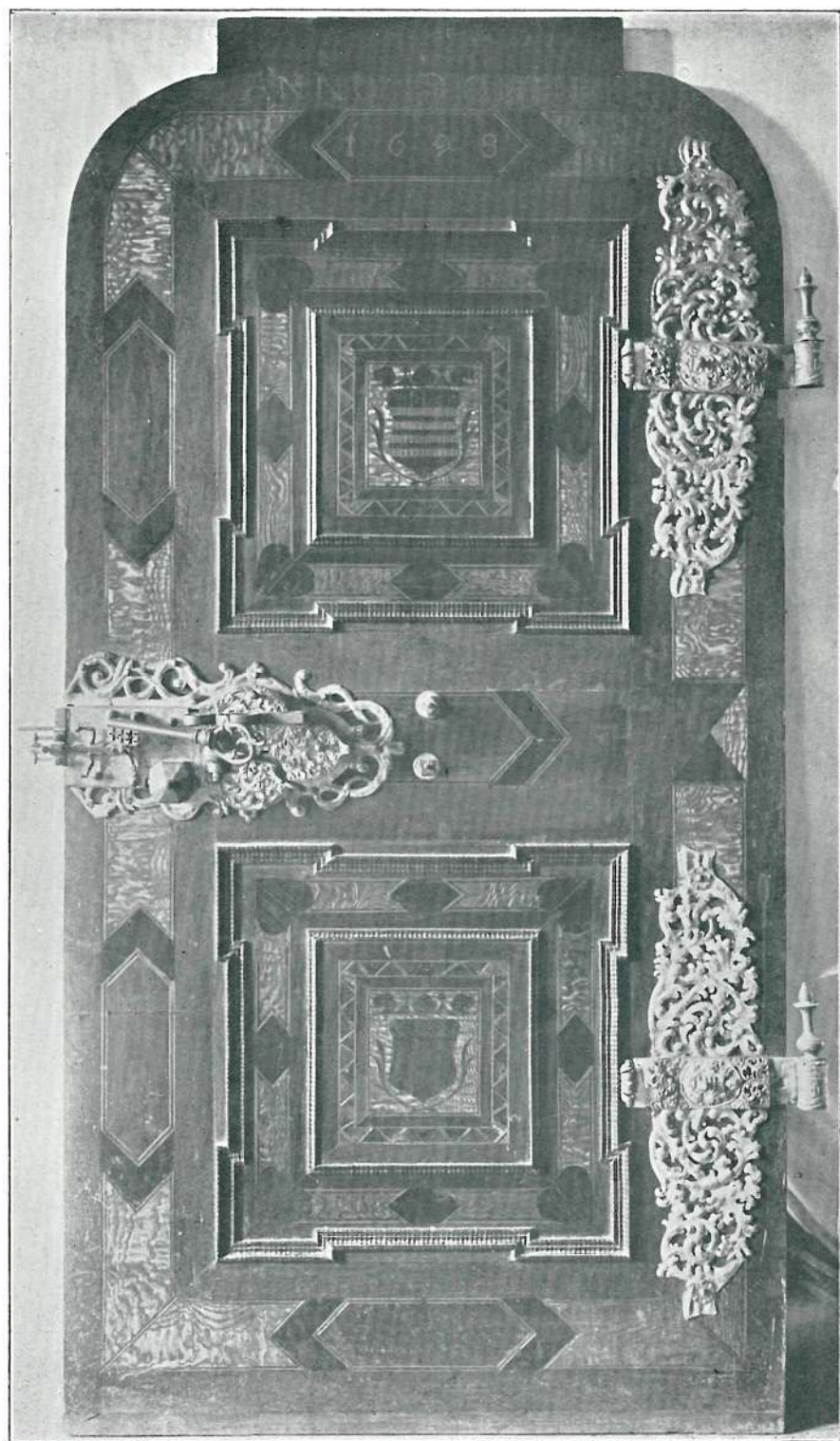

KÖRMÖCBÁNYAI STALLUM
RÉSZLETE. (1620.)

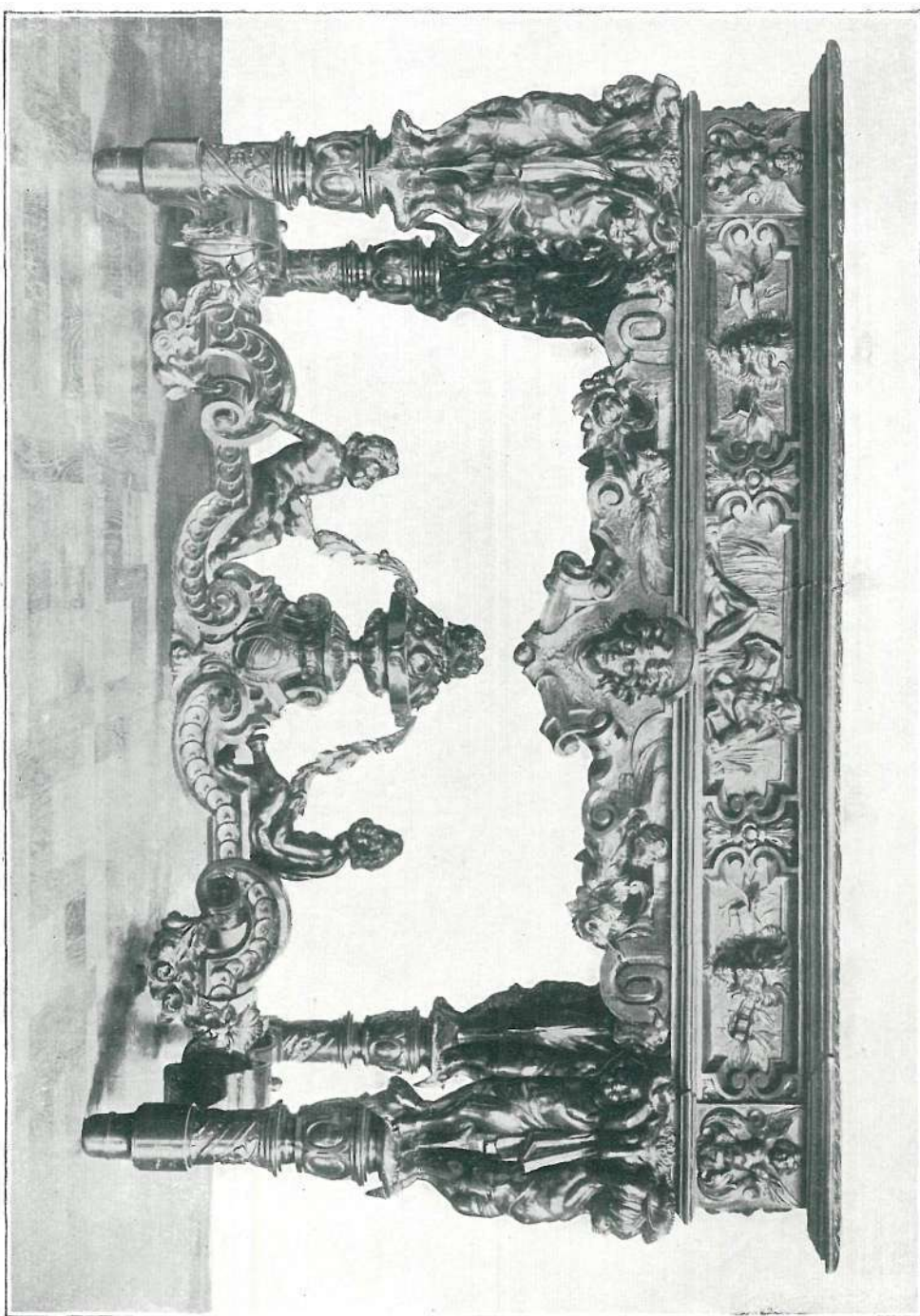
IPARMŰVÉSZETI MŰZEUM.

Ráth Gy. „Az Iparművészet Könyve“ c. munkájából.

A BESZTERCEBÁNYAI VÁROSI LEVÉLTÁR AJTAJA.

Ráth Gy. „Az Iparművészet Könyve“ c. munkájából.

OLASZ KÉSO RENAISSANCE-ASZTAL A XVII. SZÁZAD ELEJÉRŐL.

RÁTH GYÖRGY TULAJDONA.

Ráth Gy. „Az Iparművészet Könyve” c. munkájából.

szetén, akként, hogy az elefántcsontfaragás multjának segélyével egyszerűsmind a középkori művészet kialakulásának kérdését megvilágítani is megkísérli. Megismertet azokkal a művekkel is, melyeket az elefántcsontfaragás a renaissance- és barokk-kor pompaszeretetének szolgálatában alkotott, végül modern termékeiről s Európán kívüli történetéről emlékezik meg.

Divald Kornéltól két ismertetés van a kötetben. Egyik — a sorrend szerint utóbbi — a lakkművességről szól. Ázsia különböző népei: a japánok, kínaiak, hinduk, perzsák stb. lakkművességének jellemzése után röviden vázolja, mint honosodott meg s lett kedvelt fényűzési cikké Európában is a változatos díszítés kifejtésére oly alkalmas lakkmű.

Divald másik tanulmányában a fafaragást mutatja be, előbb Európán kívüli s külföldi népies és művészi alkotásaiban, majd hazai emlékeiben. Már anyaguk romlandósága miatt is oly veszendők ez emlékek s egyedül a Felvidéken maradtak ránk nagyobb számmal. Ezeket Divald csaknem kivétel nélkül ismeri s nagy gonddal gyűjtötte a rájuk vonatkozó adatokat is. Ízléssel párosult ítélettel választja ki közülök azokat, melyek kisebb terjedelmű ismertetése keretébe a magyarországi fafaragás jellemző példáiként állíthatók.

Szeretettel foglalkozik tárgyával, de lelkesedése nem gátolja abban, hogy helyes véleményt alkosson a helyzetről, melyet fafaragásunk Európa általános művészeti fejlődésében elfoglalt, egyáltalán nem független az a külföldi fejlődés főbb irányaitól, mégis észlelhetők benne oly sajátosságok, melyek csak valamely helyi iskola feltételezésével indokolhatók.

Divald két essayje közt foglal helyet Lyka Károly tanulmánya az üvegfestésről. Röviden, könnyen áttekinthető csoportosítja tárgyát s az üvegfestés külföldi emlékei mellett helyet szentel a hazaiaknak is. Csekély számúak ez utóbbiak, az igaz, de becses alkotások s az írott kútfőkkel együtt, melyek idegenben hírt, nevet szerző régi magyar üvegfestőkről emlékeznek, üvegfestésünk egykori virágzásáról beszélnek. Miután az üvegfestés multjának színesen, élénken rajzolt képéhez elvezetett, örömmel idézik a szerző annak jelene és jövőjénél is.

A bútörök ismertetésén két szerző osztozott egymással: Gaul Károly és Éber László. Gyakorlati szaktudását nyújtotta az egyik, a magyar bútöripar multjára vonatkozó kutatásai eredményét a másik. Gaul bevezetésül a technikai feladatokkal ismertet meg, azután a bútör fejlődésével az ókortól napjainkig. A magyar bútör multjának ismertetésével szép, gondos s valóban alapvető munkát végzett Éber László.

A magyar egyéniség megnyilatkozását kereste régi bútörparunk kis számú emlékein, mint érvényesült fajunk szelleme a külföld talajában fakadt formavilág keretén belül, hogy töltötte meg azokat sajátos eredeti vonásokkal. Az ízlésnek ez a nehezen definiálható iránya inkább az alkotó elemek elrendezésében, mint azok mivoltában nyilvánul. Először találkozunk vele a kolozsvári Belfarkasutcai református templom szószékének faragott díszítményein. Kőből készült ez emlék, de díszítményei nem építészeti jellegűek, inkább a műasztalos eljárására emlékeztetnek és sajátos jellegüknél fogva a magyaros irány képviselőiként tekinthetők. A XVII. századtól kezdve hatolnak be erősebben a magyaros formák a nemzetközies közé, illetve ezen időtől kezdve öltik magukra az utóbbiak a magyar műiparos kezén a magyaros jelleget. E változás alól a bútörök struktív formái sem képeznek kivételt, a nép egészséges díszítő-ösztöne nem egyszer célszerűen módosítja a bútörök architektikus formáit, így lapulnak el s lesznek domború dísz helyett festett ékítmény hordozóivá a renaissance kedvelt félpillérei. A festett díszítés, melynek alkalmazása jellemző a XVII. század

magyar bútorára, a templomok famennyezetén éri el teljes kifejlődését. A XIX. században a bútorok festésének szokása csak a nép körében tartotta fenn magát s vele kiveszett a magyar műiparból az utolsó nemzeti vonás. Iparművészetünk amaz újabb irányzatának képviselői, mely a magyaros jelleg fölélesztését s fejlesztését tűzte ki feladatául, őszinte örömmel fogják olvasni Éber ismertetését, mert a magyaros ízlés emlékeinek egy csoportját eddig páratlan módon látják magok előtt összefoglalva.

Gyakorlati jelentőség tekintetében méltán sorakozik az előző értekezések mellé az agyagművesség mélyreható tudományos ismertetése. Különböző vidékek, korok agyagművességi termékeinek műbecsén kívül azok legrejtettebb technikai sajátágaival ismerkedünk meg, melyeket vegyi laboratóriumában lesett el az agyagművesség legalaposabb ismerője, Wartha Vince. Nemcsak a nemes kínai porcellán részesül ebben a megbecsülésben, hanem az őskori gölönccsér szerény edényei is. A könyv intencióihoz képest itt is külön figyelemben részesül a hazai agyagművesség, s a kőkor egyszerű bögréitől Zsolnay művészi fayenceáig egybegyűjtve látjuk mindazt, mit különböző időkben, különböző népek uralma alatt hazánk földéből formált a fazekas keze. A nevezetesebb külföldi s a magyar agyagárúk kimerítő lajstroma egészíti ki a minden ízében oly gondos ismertetést.

A könyv végére értünk s azzal az érzéssel teszszük le a dúsán illusztrált gazdag tartalmú kötetet, hogy szerkesztője ismét nagy részét váltotta be az első

kötet előszavában tett azon ígéretének, hogy az iparművészetek teljes magyar nyelvű encyklopédiáját fogja nyújtani a művelt magyar közönségnek. Első sorban a közönséghez fordul, de a tudósvilágot is szolgálja. Láttuk ugyanis, hogy egész sorát tárja föl, gyűjti össze azoknak a hazai emlékeknek, melyek a világ szemétől távol, vidéki múzeumaink, templomaink, magángyűjteményeink kincsei közt vannak elrejtve. S kire nézve járna több haszonnal az iparművészetek múltjának ismerete, mint magukra az iparművészekre? Igaz, hogy napjainkban az újítás túlzóinak ajkáról gyakran halljuk azt a nézetet, hogy a letűnt idők emlékeinek pusztá ismerete gátat vet az egyéni leleményesség megnyilatkozásának, hogy a múlt lehellelte megfagyasztja a modern művészet virágait. Hiszen az újítás mozgalmának jogosultságában senki sem kételkedhet, kell, hogy amit alkotunk, korunk, egyéniségünk bélyegét viselje magán, de a világ örök törvényei szerint a fejlődésben nincsen ugrás, a múlt szervesen összefügg a jelennel s el sem lehet oly eredeti művet képzelni, melynek évezredek alkotásaiban előzményét ne találná a kutató elme. Az oly pártatlan ismertetés, mint aminőt az iparművészet könyve nyújt, mely feltárja a múlt helyes utait, de téves ösvényeire is figyelmeztet, az előre haladásnak, a helyes megoldásnak eszköze s a szépnek szeretetét oly széles körben oltván az emberek szívébe, egyszersmind az iparművészetek jövőjéért boldogulásának is biztosítéka.

Dr. Márton Lajos.

MINTÁK FÉLDRÁGAKŐVEKBŐL KÉSZÍTENDŐ DÍSZTÁRGYAKHOZ.